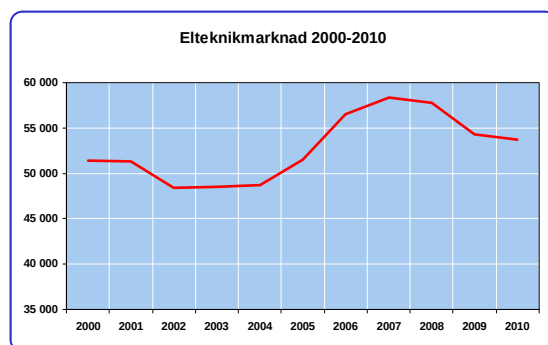
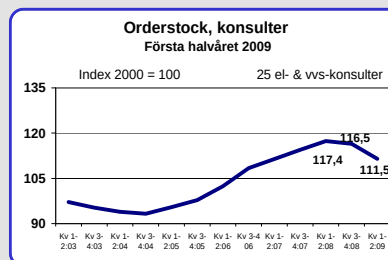
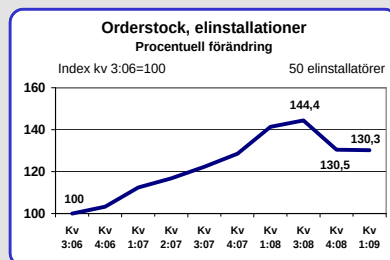
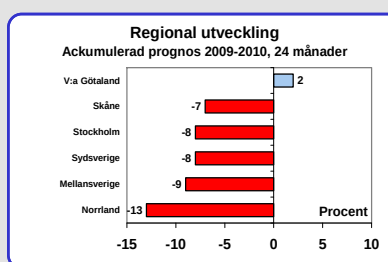
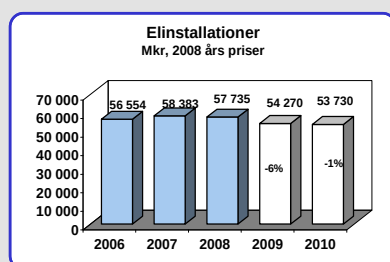

KONJUNKTURRAPPORT

ELTEKNIKMARKNAD
KVARTAL 1-4 2008
Mars 2009

KONJUNKTURUTVECKLING

Under förra året beräknas den samlade volymen elinstallationer ha minskat med omkring 1 procent. Utfallet för förra året blev något svagare än vad septemberprognosen visade och samtliga sektorer, som kan relateras till direkta bygginvesteringar utvecklades negativt. Undantaget var industrins byggande som ökade kraftigt genom enstaka större projekt inom gruvnäringen. Byggnadsunderhållet beräknas ha fortsatt öka svagt med ett par procent. De dominerande sektorerna industriinstallationer samt tele/data/säkerhet höll sig i det närmaste oförändrade och de senaste årens tillväxt upphörde i samband med den snabba inbromsningen av konjunkturen. Den ekonomiska avmattningen förra året var inte oväntad, dramatiken i utvecklingen var däremot svår att förutspå. Den akuta likviditetskris, som under hösten kastade in Sverige och omvärlden i en djup och bred lågkonjunktur, bromsade snabbt upp takten i byggandet. I år väntas en fortsatt nedgång för totala elinstallationer med i storleksordningen 5 procent. Flertalet sektorer ser ut att utvecklas negativt. Undantagen är emellertid byggnadsunderhåll och offentlig sektor. Om konjunkturen börjar återhämta sig 2010 är det möjligt att bostadsbyggandet åter tar viss fart. Bostadsbristen är akut och räntenivåerna väntas ligga kvar på relativt låga nivåer även mot 2010. En svag utveckling på arbetsmarknaden bör dock hålla tillbaka byggandet av småhus och bostadsrätter. Behovet av kontor väntas minska p.g.a. en svag konjunktur i tjänstesektorn. Offentligt husbyggande kan dock öka något i samband med kommande val. Ett lägre kapacitetsutnyttjande i industrin bör hålla tillbaka maskininvesteringarna under de kommande två åren. För de båda dominerande sektorerna industriinstallationer och tele/data/säkerhet väntas i princip nolltillväxt, vilket får stort genomslag på den totala elinstallationsvolymen.

REGIONAL UTVECKLING

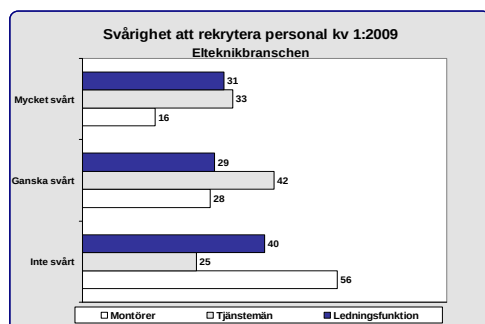
Den samlade elinstallationsvolymen i Stockholms län minskade med ca 5 procent 2008. Minskningen, skedde inom samtliga byggrelaterade sektorer utom byggnadsunderhåll. Sektorn tele/data/säkerhet beräknas ha tappat knappt 10 procent av 2007 års volym. Fallet bromsades upp genom en 30-procentig ökning av industriinstallationer. De kommande två åren väntas totalvolymen minska med ca 4 procent per år. I Västra Götaland beräknas total elinstallationsvolym ha minskat med knappt 15 procent under förra året. Nedgången, som skedde på bred front drabbade även de dominerande sektorerna tele/data/säkerhet och industriinstallationer. Mot 2010 beräknas volymen endast öka svagt och det är möjligt att offentligt husbyggande kommer att få den största tillväxten. I Skåne län bör den totala elinstallationsvolymen 2008 ha ökat med omkring 10 procent. Inom kontor och handel samt för tele/data/säkerhet skedde en kraftig ökning av volymerna och även offentlig husbyggnad visade tillväxt. I år väntas en minskning med ca 5 procent följ av i princip nolltillväxt 2010. I Sydsverige minskade troligen den samlade elinstallationsvolymen med knappt 3 procent. Flertalet sektorer visade sjunkande nivåer. De stora sektorerna tele/data/säkerhet och i viss mån även byggnadsunderhåll ökade, vilket dämpade den totala nedgången. I år väntas en nedgång med drygt 5 procent följt av ytterligare ett par procents minskning 2010. Samtliga sektorer utom underhåll drabbas troligen negativt. Mellansverige visade en tillväxt med ca 3 procent 2008. Den dominerande sektorn industriinstallationer växte med drygt 5 procent, medan tele/data/säkerhet höll sig i stort sett oförändrad. En kraftig nedgång i år på uppemot 10 procent väntas följas av nolltillväxt 2010. I Norrland steg elinstallationsvolymen med 10 procent tack vare att industrins husbyggande ökade mycket kraftigt. Man kan vänta sig en tydlig rekyl i år genom ett minskat industribyggande.

MARKNADSMÖJLIGHETER OCH HOT

Intervjuer med elteknikföretag visar tydligt att det är inom området energieffektivisering som man ser de största tillväxtmöjligheterna de närmaste åren. Även om lågkonjunkturen kan ge problem för både elteknikbranschen och dess kunder, går det också att hitta marknadsmöjligheter i rådande situation. För flera fastighetsägare är minskade driftkostnader och energieffektivisering ett sätt att kompensera för sjunkande hyresintäkter. ROT-marknaden handlar inte endast om renoveringsbehoven i bostäderna från miljonprogrammet. En motsvarighet finns i det offentliga och kommersiella byggnadsbeståndet. I dessa lokaler krävs effektivare energianvändning och anpassningar för att göra lokalerna mer attraktiva och effektiva som arbetsmiljöer. Skolor är exempel inom det offentliga beståndet och för kommersiella lokaler kan minskad efterfrågan tvinga fram mer hyresgästanpassningar. Förbättrad belysning är ett sätt att modernisera utemiljöerna i dessa områden. Detta ökar också tryggheten för boende och lokalanvändare. Inom detaljhandeln behövs det förnyelse för att möta minskad privatkonsumtion och en ökad konkurrens. Det hot som de intervjuade främst pekar på är att svårigheter med finansiering kan komma att skjuta upp investeringar. Ett lägre kapacitetsutnyttjande i industrin dämpar behovet av maskininvesteringar. En annan risk är att ett minskat behov av kontorsytor ger lägre intäkter hos de kommersiella fastighetsägarna, vilket försämrar de ekonomiska möjligheterna för ombyggnad och renovering. Ytterligare en risk som en lågkonjunktur ofta för med sig är att den på sikt ökar bristen på personal, om yngre medarbetare blir uppsagda och går över till andra branscher.

REKRYTERINGSLÄGET

Sedan förra konjunkturrapporten i september har rekryteringsläget förändrats radikalt, vilket speglar den omsvängning som skett i konjunkturen under det senaste halvåret. Närmare 60 procent av de tillfrågade upplever inga problem med att rekrytera montörer, vilket kan jämföras med 10 procent för sex månader sedan. Detta bör vara en effekt av minskad beläggning och lägre orderingång hos intervjuade elteknikföretag, vilket snabbt dämpar behovet av nyanställningar. Det verkar även vara mindre svårt att hitta personal för ledningsfunktioner och bristen på administrativ personal har troligen minskat i viss omfattning.

FASTIGHETSMARKNAD

2008 blev ett tudelat år ur konjunkturförhållanden och detta återspeglades även på fastighetsmarknaden. Den hyresuppgång på lokalmarknaden, som inleddes kring 2006, fortsatte även under första halvåret 2008. Bakgrunden var en kraftig ökning av antalet sysselsatta i tjänstebranscherna och ett nyttillskott av lokaler, som inte klarade att möta efterfrågan. Scenförändringen blev därefter dramatisk. Först en kraftig ränteuppgång som sedan följdes av en internationell kreditkris i kölvattnet av övervärderade fastighetsmarknader runt om i Europa. Den lågkonjunktur vi redan var på väg in i, kom snabbare och väntas också bli ovanligt djup och långvarig. I Sverige har antalet varsel ökat kraftigt under hösten och en stigande arbetslöshet märks genom en minskad efterfrågan på lokaler. I Göteborgsregionen, som drabbats av krisen inom fordonsindustrin, har man redan noterat fallande hyror och stigande vakansgrader. Under förra året ökade nybyggnadsvolymen för kontorslokaler med närmare 50 procent. I detaljhandeln var ökningen dock blygsam. Detta betyder att det kommer att tillföras en betydande mängd lokalytor, samtidigt som efterfrågan viker. Vakansgraden väntas stiga och det finns samtidigt risk för utslagning av hyresgäster inom detaljhandeln. Den internationella närvaron på fastighetsmarknaden har också minskat till följd av det osäkra läget. På bostadsmarknaden dämpar lägre räntor, bristen på bostäder samt en expansiv finanspolitik den negativa utvecklingen. På något års sikt kan dock en ökad arbetslöshet få större genomslag på bostadspriserna.

TEKNIK OCH FUNKTION

Enligt de intervjuade elteknikföretagen är det inom energi- och miljöområdet som den snabbaste teknikutvecklingen kommer att ske. Behoven av att minska energiförbrukningen, i kombination med kundernas olika förutsättningar, bör leda till en teknisk utveckling av produkter och lösningar för att göra dessa mer individanpassade. Ett exempel som många nämner är produkter som rör automation och energistyrning. Det kan handla om närvarostyrning av belysning, ventilation och andra klimatfunktioner. Inom energiområdet nämns också utveckling av vindkraft och solenergi. I den senare pågår sedan en tid en utveckling av solpaneler för villahushåll. Med tanke på utfasningen av de traditionella glödlamporna kan det troligen komma nya och mer miljövänliga alternativ till de som presenteras idag. Många har t ex nämnt lysdioder som en sådan produkt. Man anser att design och utformning av hemelektronik blir allt viktigare i dagens och morgondagens hem. Vid sidan av detta tror man att det finns ett behov av att byta ut äldre teknik till trådlösa funktioner för att öka flexibiliteten i både bostäder och lokaler. Vid tidigare intervjuer har man i stor utsträckning nämnt teknikutveckling av produkter för larm- och säkerhet. Detta kom inte fram lika tydligt i denna undersökning, utan istället hamnade fokus på produkter inom energi- och miljöområdet.

INFRASTRUKTURINVESTERINGAR

PÅBÖRJADE BYGGINVESTERINGAR

MKR, 2008 ÅRS PRISER

	MKR, PÅBÖRJADE OBJEKT			ÅRLIG FÖRÄNDRING, PROCENT	
	2006	2007	2008	2009	2010
PRODUKTION ¹⁾	5 438	3 831	6 683	-5	+3
DISTRIBUTION ²⁾	3 204	2 019	4 565	-7	0
KOMMUNIKATION ³⁾	259	193	313	-3	-3

1) Kraftverk, dammanläggning, vindkraftverk, elverk

2) Ställverk, transformatorstation, elledning, nätstation, ledningscentral

3) AXE-station, radio-tv-mast

LÖPANDE MASKININVESTERINGAR

MKR, 2008 ÅRS PRISER

	MKR			ÅRLIG FÖRÄNDRING, PROCENT	
	2006	2007	2008	2009	2010
EL-, GAS- OCH VÄRMEVERK	21 200	25 520	28 700	0	+2

Källa: SCB, Konjunkturinstitutet

BYGGINVESTERINGAR

Utvecklingen för påbörjade bygginvesteringar i olika typer av elproduktionsanläggningar är mycket ryckig med stora svängningar mellan enskilda år. Under förra året ökade de samlade bygginvesteringarna för kraftverk, elverk m m med drygt 70 procent. Ökningen föregicks av en minskning 2007 med 30 procent. Samma utveckling ser man för distribution, som till stor del har följt produktionsinvesteringarna de senaste åren. Således är det svårt att göra prognoser för enstaka år. Den långsiktiga trenden för energiinvesteringarna de närmaste åren är dock positiv. Regeringens klimatmål, som innebär att hälften av Sveriges tillförda energi skall komma från förnyelsebara energikällor och att koldioxidutsläppen skall minska med 40 procent till år 2020, kommer att kräva omfattande investeringar. Detta bör generera både nybyggnad och utbyggnad, samt miljöanpassning och effekthöjning av befintliga anläggningar. Finansskrisen väntas inte påverka de större och finansiellt starka kraftbolagens investeringstakt. Mindre bolag kan dock drabbas av likviditetsproblem den närmaste tiden. En annan bromsande faktor har hittills varit tvister och tillståndsprövningar för t ex vindkraftverk och sådana anläggningar. Området för kommunikation, radio- och tv-master m m utvecklas svagare till följd av pågående digitalisering och den avslutade utbyggnaden av 3G näten.

MASKININVESTERINGAR

Maskininvesteringarna inom el, gas- och värmeverk har vuxit kraftigt de senaste åren. Jämfört med volymen 2004 var investeringarna 2008 i princip dubbelt så stora, mätt i fasta priser. Förra året steg investeringarna med ca 12 procent, vilket stämde väl med den prognos som presenterades i förra konjunkturrapporten. Bakgrunden till denna utveckling är den pågående energiomställningen, som genererar både nyinvesteringar samt effekthöjningar i befintliga anläggningar. Prognoserna i SCB:s investeringsenkät är försiktiga i år. Dessa kan av tradition vara något underskattade. Konjunkturinstitutets prognoser för de totala investeringarna inom el-, gas och värmeverk 2009-2010 är emellertid också återhållsamma.

ELINSTALLATIONER

Hela riket, MKR, 2008 års priser

SEKTOR	MILJONER KRONOR PÅBÖRJADE OBJEKT			ÅRLIG FÖRÄNDR PROCENT	
	2006	2007	2008	2009	2010
BOSTÄDER, NY- OCH OMBYGGNAD	6 612	4 666	3 734	-20	+3
INDUSTRI OCH LAGER	1 241	1 849	2 770	-35	-10
KONTOR, HANDEL M M	2 543	3 028	2 751	-15	-10
OFFENTLIG SEKTOR	4 169	4 612	4 186	0	+3
BYGGNADSUNDERHÅLL	4 762	4 905	5 003	+2	+1
INDUSTRIINSTALLATIONER ¹	20 278	21 698	21 691	-5	0
TELE/DATA/SÄKERHET ²	16 949	17 625	17 600	-3	-2
TOTALT	56 554	58 383	57 735	-6	-1

1) Avser produktionsprocesser, löpande investeringar 2) Varav data/tele/kabel-tv ca 45%, styr och regler i byggnader ca 20% och larm/säkerhet ca 35%
Genomsnittlig prisökning hos installatörer 2008 har beräknats till 5,1 procent

Observera att det dröjer 2-4 kvartal innan påbörjat byggande får genomslag på installationsmarknaden

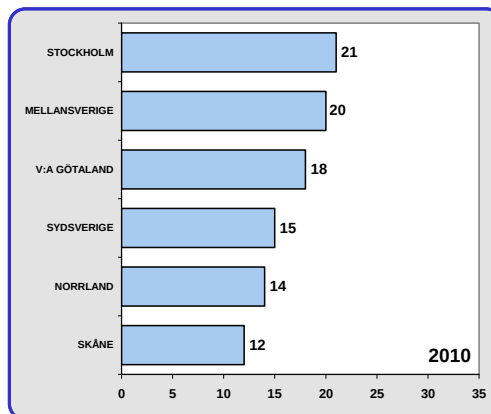
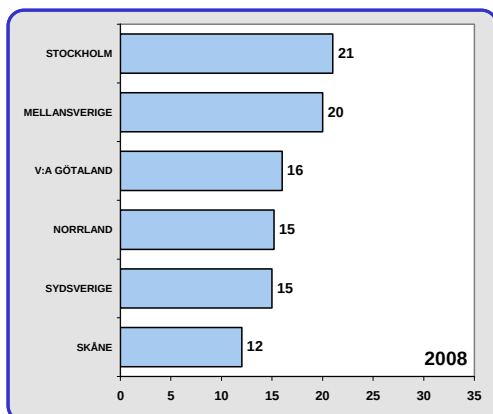
Prognos för omsättningsutveckling 2009: -4 procent. Prognos 2010: -4 procent

REGIONAL UTVECKLING 2001-2010

INDEX:1995=100

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
HELA RIKET	128	121	121	122	129	142	146	145	136	135
STOCKHOLM	145	132	120	110	121	125	133	127	121	117
VÄSTRA GÖTALAND	138	141	138	138	143	158	152	131	132	133
SKÅNE	126	122	126	127	135	169	148	164	154	152
SYDSVERIGE	124	110	119	122	112	125	131	127	120	117
MELLANSVERIGE	111	113	116	122	137	136	144	148	136	135
NORRLAND	121	99	112	121	136	168	200	219	186	190

REGIONALA ANDELAR AV BRANSCHVOLYM

ELINSTALLATIONER

MKR, 2008 års priser

SEKTOR	MILJONER KRONOR PÅBÖRJADE OBJEKT			ÅRLIG FÖRÄNDR PROCENT	
	2006	2007	2008	2009	2010
BOSTÄDER, NY- OCH OMBYGGNAD	2 011	1 353	936	-25	+10
INDUSTRI OCH LAGER	124	174	166	+15	-5
KONTOR, HANDEL M M	871	1 165	785	0	-10
OFFENTLIG SEKTOR	548	933	795	0	+5
BYGGNADSUNDERHÅLL	1 006	1 036	1 057	+2	+1
INDUSTRIINSTALLATIONER ¹	2 137	2 406	3 195	-15	-5
TELE/DATA/SÄKERHET ²	5 344	5 757	5 270	0	-5
TOTALT	12 040	12 824	12 203	-5	-3

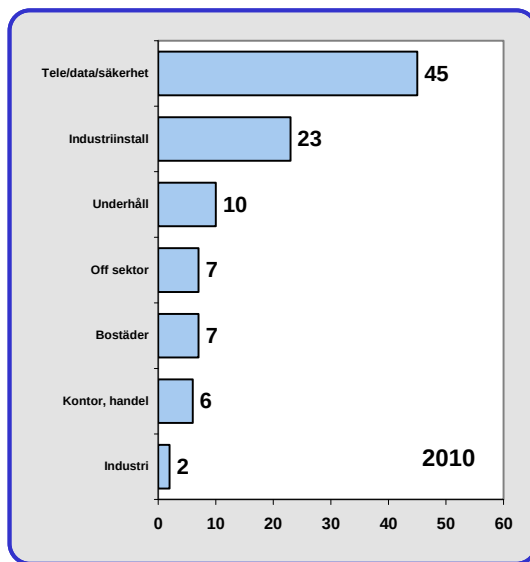
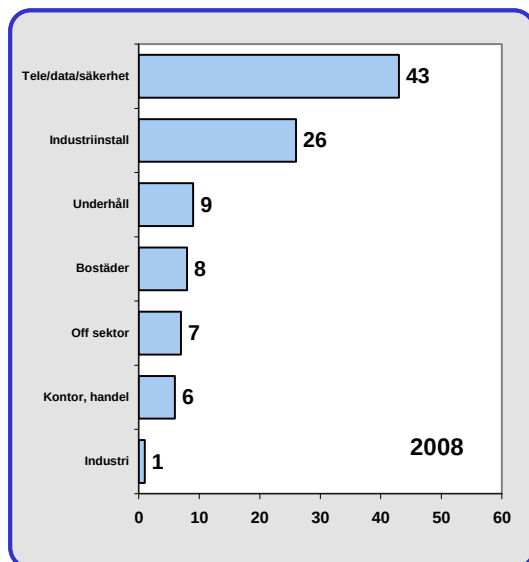
1) Avser produktionsprocesser, löpande investeringar 2) Varav data/tele/kabel-tv ca 45%,
styr och regler i byggnader ca 20% och larm/säkerhet ca 35%

Stockholms län

Observera att det dröjer 2-4 kvartal innan påbörjat byggande får genomslag på installationsmarknaden

Prognos för omsättningsutveckling 2009: -11 procent 2010: -5 procent

ANDEL PER SEKTOR, PROCENT

ELINSTALLATIONER

MKR, 2008 års priser

SEKTOR	MILJONER KRONOR PÅBÖRJJADE OBJEKT			ÅRLIG FÖRÄNDR PROCENT	
	2006	2007	2008	2009	2010
BOSTÄDER, NY- OCH OMBYGGNAD	1 074	856	735	-15	+5
INDUSTRI OCH LAGER	267	651	191	-10	-10
KONTOR, HANDEL M M	315	389	347	-10	-5
OFFENTLIG SEKTOR	632	719	521	+15	+5
BYGGNADSUNDERHÅLL	795	819	835	+2	+1
INDUSTRIINSTALLATIONER ¹	5 752	4 813	4 202	0	+5
TELE/DATA/SÄKERHET ²	2 507	2 705	2 562	+5	-7
TOTALT	11 341	10 950	9 392	+1	+1

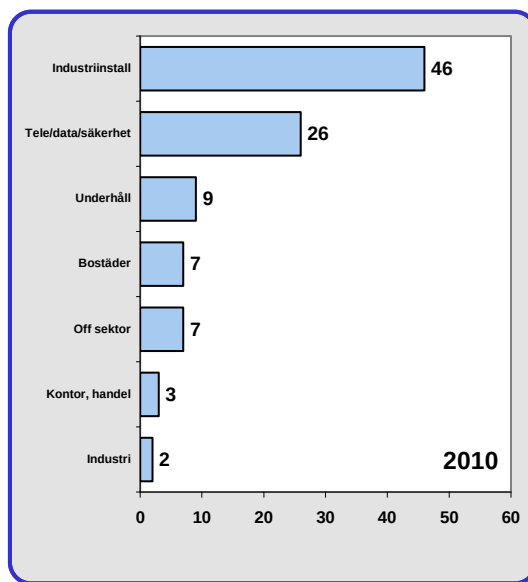
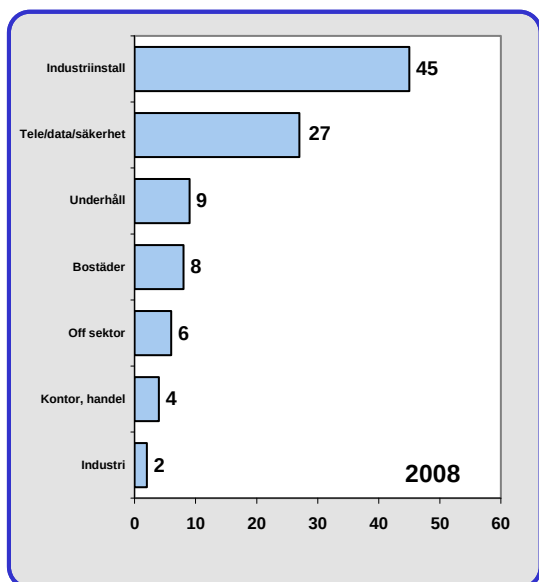
1) Avser produktionsprocesser, löpande investeringar 2) Varav data/tele/kabel-tv ca 45%, styr och regler i byggnader ca 20% och larm/säkerhet ca 35%

Västra Götalands län

Observera att det dröjer 2-4 kvartal innan påbörjat byggande får genomslag på installationsmarknaden

Prognos för omsättningsutveckling 2009: -7 procent 2010: -1 procent

ANDEL PER SEKTOR, PROCENT

ELINSTALLATIONER

MKR, 2008 års priser

SEKTOR	MILJONER KRONOR PÅBÖRJADE OBJEKT			ÅRLIG FÖRÄNDR PROCENT	
	2006	2007	2008	2009	2010
BOSTÄDER, NY- OCH OMBYGGNAD	1 028	681	489	-5	+2
INDUSTRI OCH LAGER	125	149	120	+10	-5
KONTOR, HANDEL M M	398	356	701	-30	-10
OFFENTLIG SEKTOR	913	552	637	-5	+5
BYGGNADSUNDERHÅLL	588	605	618	+2	+1
INDUSTRIINSTALLATIONER ¹	1 519	1 749	1 654	+5	-3
TELE/DATA/SÄKERHET ²	2 525	2 125	2 670	-10	0
TOTALT	7 095	6 218	6 889	-6	-1

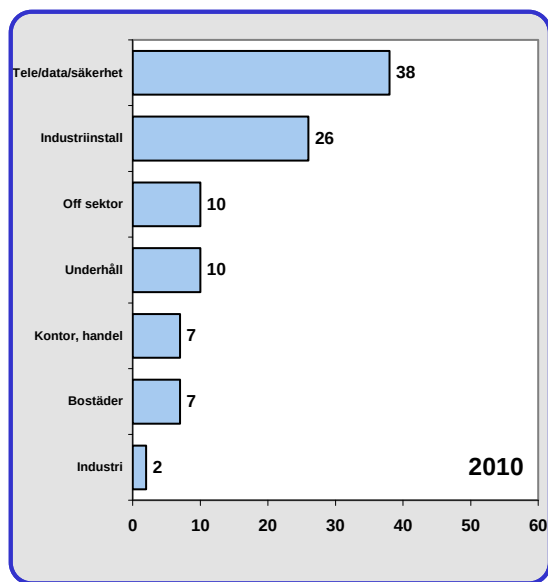
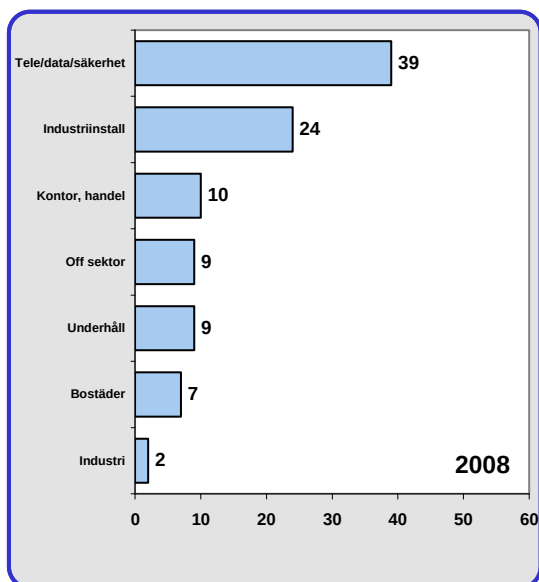
1) Avser produktionsprocesser, löpande investeringar 2) Varav data/tele/kabel-tv ca 45%, styr och regler i byggnader ca 20% och larm/säkerhet ca 35%

Skåne län

Observera att det dröjer 2-4 kvartal innan påbörjat byggande får genomslag på installationsmarknaden

Prognos för omsättningsutveckling 2009: +1 procent 2010: -4 procent

ANDEL PER SEKTOR, PROCENT

ELINSTALLATIONER

MKR, 2008 års priser

SEKTOR	MILJONER KRONOR PÅBÖRJADE OBJEKT			ÅRLIG FÖRÄNDR PROCENT	
	2006	2007	2008	2009	2010
BOSTÄDER, NY- OCH OMBYGGNAD	1 060	743	684	-25	0
INDUSTRI OCH LAGER	222	425	360	-10	-5
KONTOR, HANDEL M M	338	429	385	-20	-7
OFFENTLIG SEKTOR	646	764	785	-7	+2
BYGGNADSUNDERHÅLL	850	875	893	+2	+1
INDUSTRIINSTALLATIONER ¹	3 236	3 351	3 089	0	-3
TELE/DATA/SÄKERHET ²	2 260	2 440	2 592	-8	-3
TOTALT	8 613	9 027	8 787	-6	-2

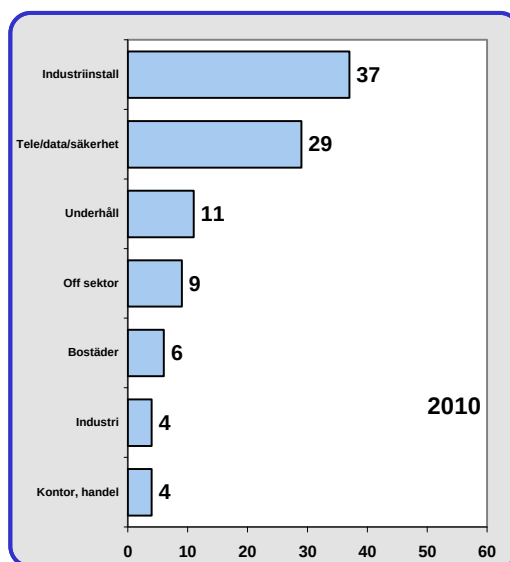
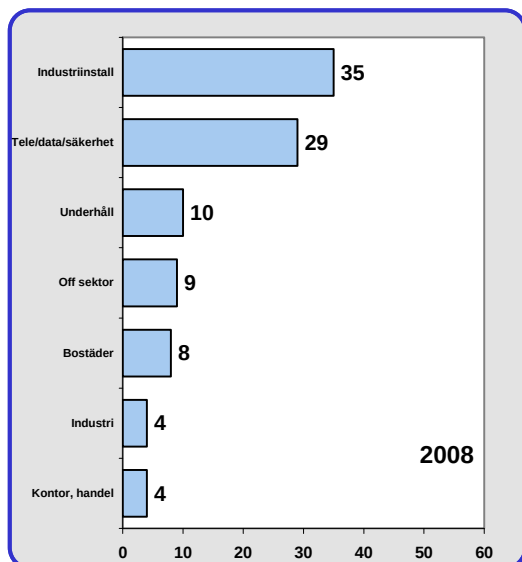
1) Avser produktionsprocesser, löpande investeringar 2) Varav data/tele/kabel-tv ca 45%, styr och regler i byggnader ca 20% och larm/säkerhet ca 35%

Östergötlands-, Jönköpings-, Kronobergs-, Kalmar-, Gotlands-, Blekinge- och Hallands län

Observera att det dröjer 2-4 kvartal innan påbörjat byggande får genomslag på installationsmarknaden

Prognos för omsättningsutveckling 2009: -4 procent 2010: -6 procent

ANDEL PER SEKTOR, PROCENT

ELINSTALLATIONER

MKR, 2008 års priser

SEKTOR	MILJONER KRONOR PÅBÖRJADE OBJEKT			ÅRLIG FÖRÄNDR PROCENT	
	2006	2007	2008	2009	2010
BOSTÄDER, NY- OCH OMBYGGNAD	1 051	755	662	-25	+2
INDUSTRI OCH LAGER	428	300	372	-15	-5
KONTOR, HANDEL M M	322	430	400	-25	-10
OFFENTLIG SEKTOR	782	932	915	-10	+2
BYGGNADSUNDERHÅLL	1 040	1 072	1 093	+2	+1
INDUSTRIINSTALLATIONER ¹	4 352	4 861	5 132	-5	0
TELE/DATA/SÄKERHET ²	2 734	2 962	3 070	-8	-3
TOTALT	10 709	11 311	11 644	-8	-1

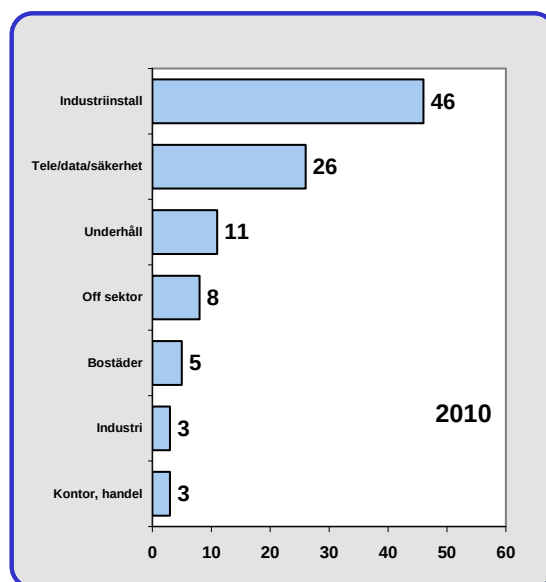
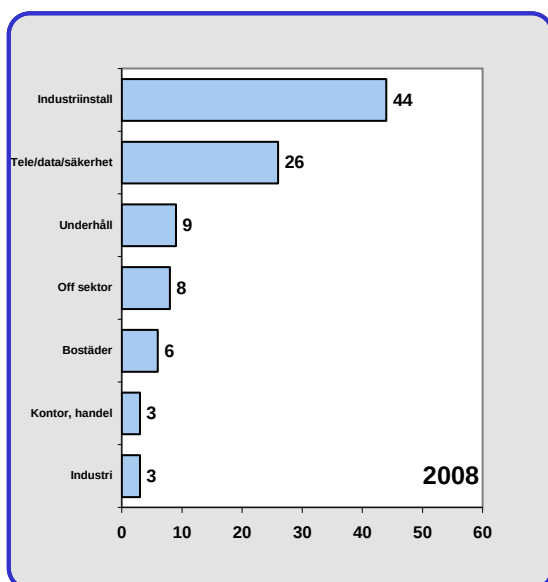
1) Avser produktionsprocesser, löpande investeringar 2) Varav data/tele/kabel-tv ca 45%,
styr och regler i byggnader ca 20% och larm/säkerhet ca 35%

Uppsala-, Södermanlands-, Värmlands-, Örebro-, Västmanlands-, Dalarnas- och Gävleborgs län

Observera att det dröjer 2-4 kvartal innan påbörjat byggande får genomslag på installationsmarknaden

Prognos för omsättningsutveckling 2009: -5 procent 2010: -4 procent

ANDEL PER SEKTOR, PROCENT

ELINSTALLATIONER

MKR, 2008 års priser

SEKTOR	MILJONER KRONOR PÅBÖRJADE OBJEKT			ÅRLIG FÖRÄNDR PROCENT	
	2006	2007	2008	2009	2010
BOSTÄDER, NY- OCH OMBYGGNAD	388	280	228	-30	0
INDUSTRI OCH LAGER	76	150	1 562	-65	-20
KONTOR, HANDEL M M	298	260	134	+5	+2
OFFENTLIG SEKTOR	648	712	532	-5	+7
BYGGNADSUNDERHÅLL	483	497	508	+2	+1
INDUSTRIINSTALLATIONER ¹	3 282	4 519	4 420	-5	3
TELE/DATA/SÄKERHET ²	1 581	1 636	1 438	0	+5
TOTALT	6 757	8 054	8 822	-15	2

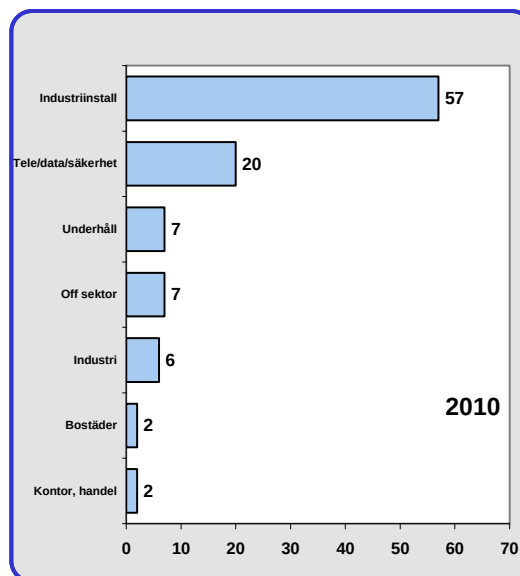
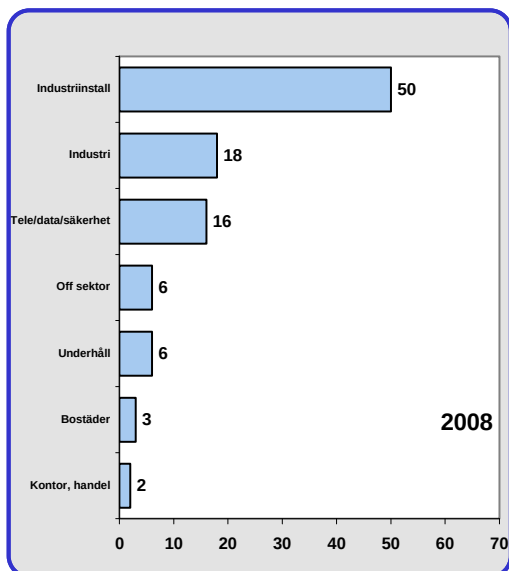
1) Avser produktionsprocesser, löpande investeringar 2) Varav data/tele/kabel-tv ca 45%, styr och regler i byggnader ca 20% och larm/säkerhet ca 35%

Västernorrlands-, Jämtlands-, Västerbottens- och Norrbottens län

Observera att det dröjer 2-4 kvartal innan påbörjat byggande får genomslag på installationsmarknaden

Prognos för omsättningsutveckling 2009: +11 procent 2010: -10 procent

ANDEL PER SEKTOR, PROCENT

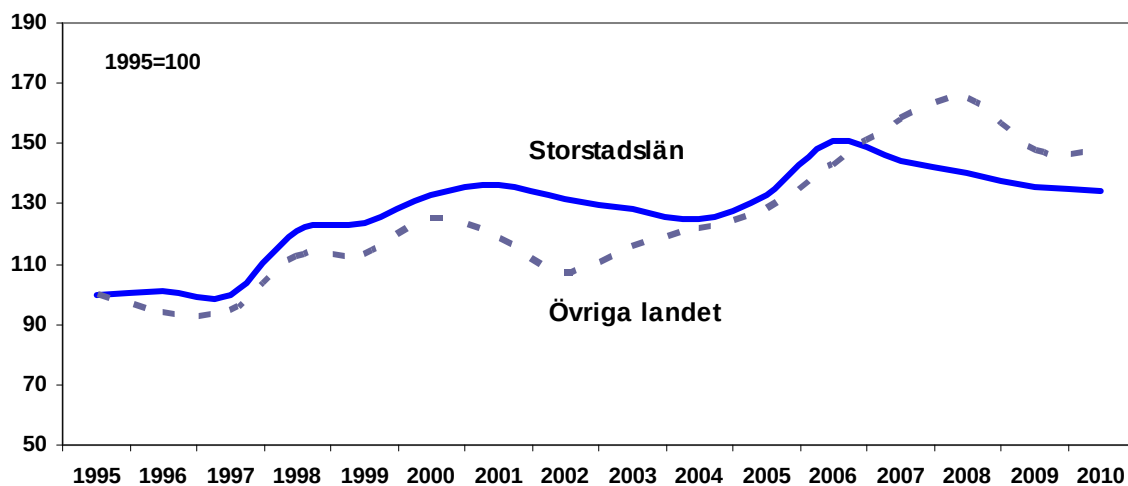
ELINSTALLATIONER PER LÄN 2006-2008

Mkr, 2008 års priser

LÄN	MILJONER KRONOR			Förändring 2007-2008 Procent
	2006	2007	2008	
Stockholms län	12 040	12 824	12 203	-5
Uppsala län	1 591	1 567	1 762	12
Södermanlands län	1 603	2 126	1 794	-16
Östergötlands län	2 110	2 256	2 691	19
Jönköpings län	1 434	1 699	1 643	-3
Kronobergs län	968	962	876	-9
Kalmar län	1 182	1 463	1 143	-22
Gotlands län	248	265	347	31
Blekinge län	1 153	809	731	-10
Skåne län	7 095	6 218	6 889	11
Hallands län	1 518	1 571	1 356	-14
Västra Götalands län	11 341	10 950	9 392	-14
Värmlands län	1 532	1 454	1 428	-2
Örebro län	1 415	1 581	1 700	8
Västmanlands län	1 362	1 392	1 595	15
Dalarnas län	1 722	1 546	1 714	11
Gävleborgs län	1 482	1 647	1 650	0
Västernorrlands län	1 536	1 869	1 725	-8
Jämtlands län	671	593	601	1
Västerbottens län	1 301	1 635	1 353	-17
Norrbottnens län	3 249	3 956	5 143	30
HELA RIKET	56 554	58 383	57 735	-1

Elinstallationer

Indexutveckling, totala elinstallationer 1995-2010

Elinstallationer

Indexutveckling, installationsvolym 1995-2010

